

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ СУД У НОВОМ САДУ
Пословни број Гж. █████/22
Дана 21.12.2023. године
НОВИ САД

ОСНОВНИ СУД У ВРБАСУ

П Р И М Љ Е Н О

У И М Е Н А Р О Д А, ^{Датум 03-01-2024} 20. године

Апелациони суд у Новом Саду у већу судија Весне Сладојевић председника већа,
Милене Ковачевић и Бранке Маљковић чланова већа, у правној ствари тужилаца █████

████████████████████ ради накнаде штете, одлучујући о жалби туженог
против пресуде Основног суда у Врбасу, пословни број П. █████/2018 од 3.6.2022. године,
у нејавној седници већа од 21.12.2023. године, донео је

П Р Е С У Д У

Жалба туженог се **ОДБИЈА**, и пресуда Основног суда у Врбасу пословни број
П. █████/2018 од 3.6.2022. године у побијаном усвајајућем делу одлуке о тужбеним
захтевима и о трошковима поступка из става 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. и 17. изреке се
ПОТВРЂУЈЕ.

ОДБИЈА се захтев туженог за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Образложење

Изреком првостепене пресуде, у ставовима од 1. до 8. је обавезан тужени да
сваком тужиоцу појединачно на име штете услед угинућа ближе наведеног броја
пчелињих друштава накнади материјалну штету у ближе наведеном износу, са
законском затезном каматом од дана пресуђења, у року од 15 дана од дана пријема
пресуде, под претњом принудног извршења, у ставовима од 9. до 16. су одбијени као
неосновани захтеви сваког тужиоца појединачно за накнаду материјалне штете преко
досуђеног до одређеног ближе наведеног износа, са законском затезном каматом
почев од одређеног датума до исплате, као и законску затезну камату на досуђене
износе од одређених датума до 2.6.2022. године, и у ставу 17. је обавезан тужени да
тужиоцима накнади трошкове поступка у ближе наведеном износу у року од 15 дана од
дана пријема пресуде, под претњом принудног извршења.

Наведену пресуду благовременом жалбом побија тужени у усвајајућем делу и делу одлуке о трошковима поступка, из свих законских жалбених разлога, са одређеним захтевом за накнаду трошкова жалбе.

Одговора на жалбу није било.

Испитавши побијану пресуду у границама жалбених разлога и по службеној дужности у смислу члана 386. меродавног Закона о парничном поступку ("Службени гласник РС" бр. 72/11, 49/13–УС, 74/13–УС, 55/14, 87/18 и 18/20)-у даљем тексту: ЗПП, овај суд је установио да је жалба туженог неоснована.

Првостепена пресуда је донета без битних повреда одредаба парничног поступка које би биле од утицаја на правилност и законитост пресуђења, на које према члану 386. ЗПП другостепени суд пази по службеној дужности, и без битних повреда из члана 374. став 1. у вези члана 8. и став 2. тачка 12. ЗПП и других на које указују жалбени наводи, пошто нема таквих нејасноћа, противречности и других недостатака због којих се не би могла испитати, јер је донета на основу потпуно и правилно утврђеног и правилно и довољно образложеног чињеничног стања битног за правилно пресуђење, непротивречног садржини изведених доказа и стању у списима, из кога је првостепени суд сагласно својим законским овлашћењима извео даље чињенично-правне закључке на којима је засновао побијану одлуку, све сагласно тумачењу материјалног права које је у примени у судској пракси Врховног касационог суда и овог суда у чињенично-правно битно сличним случајевима као што је овај, у коме тужиоци од туженог захтевају накнаду штете коју су претрпели због угинућа својих пчелињих друштава услед тровања пчела између осталог инсектицидима за сузбијање биљних ваши отровним за пчеле којима је тужени прскао свој усев, што је сагласно ставу Врховног касационог суда исказаном у пресуди Рев. 2885/2022 од 13.4.2023. године којом је одбијена ревизија против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж. 917/21 од 14.12.2021. године, опасна делатност која је основ објективне одговорности њеног вршиоца за штету настале у вези с том делатношћу на основу створеног ризика, по општим начелима објективне одговорности, према одредбама члана 173. и 174. Закона о облигационим односима (у даљем тексту: ЗОО), из којих следи да је законом утврђена претпоставка узрочности тако да се сматра да штета (настала у вези са опасном ствари односно делатности) потиче од опасне ствари, односно опасне делатности, изузев ако се докаже да оне нису биле узрок штете, што значи да се по основу објективне одговорности одговара за штету без обзир на кривицу, па оштећени не мора доказивати да је штетник крив за штету, већ је довољно да се докаже да је штета настала у вези са опасном ствари односно опасном делатношћу, а потпуно или делимично ослобођење од те одговорности је могуће једино под условима из члана 177. став 1, 2. и 3. ЗОО, при чему према ставу 4. истог члана ако је настанку штете делимично допринело треће лице, оно одговара оштећенику солидарно са имаоцем (опасне) ствари, дакле сходно томе и са вршиоцем опасне делатности, а дужно је сносити накнаду сразмерно тежини своје кривице.

Супротно наводима жалбе, након што је правилно извео и у пресуди навео доказе које је правилно оценио и прихватио у смислу члана 8. ЗПП и чињенице које су произашле из резултата доказног поступка, првостепени суд је по одредбама процесног и наведеног материјалног права на које се и позвао, правилно закључио и да у тим доказима и чињеницама има основа за даљи закључак о постојању чињеничног и правног основа за потраживања која су тужиоци постављеним тужбеним захтевима истицали према туженом, који нису подобни да доведу основано у сумњу жалбени наводи, у којима се другачије оцењује правни значај чињеница заснованих на изведеним доказима, све у прилог тези туженог да из изведених доказа наводно не произлазе чињенице које могу да представљају основ за закључак о његовој потпуној одговорности за спорну штету према тужиоцима и тиме за основаност тужбеног захтева, који су делимично нетачни, а у преосталом делу неосновани и супротни напред описаном тумачењу материјалног права.

Супротно жалбеним наводима, првостепени суд није у обавези да прихвати мишљење вештака о узрочности настанка штете, већ је овлашћен да из чињеница о којима не поседује стручно знање које је утврдио вештачењем, по правилима теорије адекватне узрочности општеприхваћене у нашем правном систему, логике и животног искуства, изводи даље чињенично-правне закључке о узрочности конкретне спорне штете, поготово о вези штете са вршењем опасне делатности, која је довољна за потпуну одговорност њеног вршиоца према оштећеном у смислу члана 173. и 174. ЗОО, која према томе постоји и у случају утврђеног учешћа опасне делатности у настанку штете заједно са неким другим узроком који потиче од трећег лица, а не само у случају проузроковања штете искључиво вршењем опасне делатности туженог, на којој тези жалба инсистира, а у овом случају је учешће опасне делатности туженог у настанку штете несумњиво утврђено на основу изведених и правилно оцењених доказа и правилно и довољно образложених даљих чињенично-правних закључака првостепеног суда, тако да нема разлога за сумњу у постојање објективне одговорности туженог за насталу штету, без обзира на то да ли је и колико је учешће радње трећег лица у проузроковању штете на које жалба указује, јер према цитираној одредби члана 177. став 4. ЗОО оно би могло водити само солидарној одговорности туженог и трећег лица за штету према тужиоцима као оштећеним, дакле потпуној одговорности туженог исто као и трећег лица према оштећеним тужиоцима, а степен учешћа радњи трећег лица би био од значаја само за евентуално регресно потраживање туженог према трећем лицу сразмерно степену његове кривице, који према томе не може бити предмет расправљања у овој парници, па због тога сви супротни жалбени наводи нису прихватљиви.

Због наведеног овај суд у потпуности прихвата изложено чињенично стање битно за пресуђење утврђено на основу изведених доказа, које ни жалба конкретно не побија, и као правилне и законите по одредбама процесног и материјалог права прихвата и даље чињенично-правне закључке првостепеног суда, и правилност примене материјалног права у складу са његовим тумачењем у напред описаном заузетом становишту судске праксе, у смислу члана 396. став 2. ЗПП, и следом тога нема потребе да детаљно образлаже ову пресуду којом се жалба туженог одбија.

Према чињеничном утврђењу и образложењу првостепене пресуде и стању у списима, тужени "ФОРТУНЕРА АГРАР" ДОО је у пролеће 2018. године у атару к.о. Стапар на две велике парцеле засејао конзумни грашак, сорти Тијара и Фаворит.

Грашак у цвету је медоносна биљка на коју пчеле иду на испашу када у близини нема других медоносних биљака у цвету, као што су између осталог, воћке, багрем и сунцокрет.

Тужени је у току маја те године прскао наведени усев грашка средствима за заштиту биља-инсектицидима који су токсични (отровни) за пчеле, а при томе неспорно није испунио своју законску обавезу да обавести локалну самоуправу и пчеларско удружење о намераваном прскању усева пестицидима токсичним за пчеле 48 сати пре почетка прскања, прописану чланом 49. став 1. тачка 1. Закона о средствима за заштиту биља ("Службени гласник РС", бр. 41/2009), који има за циљ да омогући пчеларима да спрече контакт својих пчела са за њих токсичним дакле опасним пестицидима, покривањем или премештањем кошница у безбедну зону.

Сви тужиоци се баве пчеларством, чланови су Пчеларског друштва Сивац, и сви имају регистровано пољопривредно газдинство у оквиру кога је регистрована производња меда, осим Попов Ковинке, која такође гаји пчеле од којих добија мед, сви су селидбени пчелари, што значи да селе кошнице на испаше где год има медоносних биљака, при чему своје активности морају уподобити одређеним законским и другим условима прописаним подзаконским актима.

У току маја 2018. године, у периоду када је било завршено цветање и пчелиња испаша багрема, а још није почело цветање и испаша сунцокрета, пчелињаци-кошнице тужилаца су се налазиле на подручју села Мали Стапар, и дошло је до ближе описаног масовног угинућа њихових пчела великих размера, које су појединачно примећивали од 17.5. до 21.5.2018. године, те су пријављивали полицији, ветеринарској и

фитосанитарној инспекцији, 21, 22. и 23.5.2018. године, које су поводом тога предузимале одређене ближе описане радње, између осталог ветеринарска инспекција узроковање угинулих пчела, фитосанитарна инспекција узорковање биљака грашка са усева туженог, па су након свега тога, прибављања свих ближе описаних података, и резултата ближе описаних анализа збирног узорка пчела, и узорка грашка, тужиоци закључили да је угинуће њихових пчела проузроковано дејством непријављеног третирања усева грашка туженог пестицидима-инсектицидима токсичним за пчеле, и следом тога овом тужбом коју су поднели 01.10.2018. године захтевају накнаду штете коју су претрпели због тровања и угинућа својих пчела наведеним пропустом и радњама туженог, у висини утврђеној вештачењем.

Утврђено је да је те 2018. године тужени на парцелама бр. 2505/1, 2501 и 3292/1 у к.о. Мали Стапар површине од 114,3 ха, гајио конзумни грашак, који је посејао у 5 етапа, прва 04.04. 2018. године, а свака наредна 3 дана касније, последња етапа 17.04.2018. године, од којих је прва етапа била на почетку цветања 13.5.2018. године, а за њом и наредне, да је на тим парцелама грашак прскан тракторском прскадицом, средствима за заштиту биља (у даљем тексту негде: СЗБ) за сузбијање биљних ваши-инсектицидима, и то дана 05.05.2018. СЗБ Decis-2,5 ЕЦ по 0,4 л/ха, дана 11. и 12.05.2018. СЗБ Calypso 480 SC по 0,2 л/ха као и дана 13.05.2018. године системичним инсектицидом Actara 25 WG (у даљем тексту негде: Актара 25 ВГ) по 200 гр/ха, дакле у време када је прва посејана етапа грашка била на почетку цветања (13.05.2018.) године, да је у наведеној Актари 25 ВГ садржана активна материја Тиаметоксам, веома отровна за пчеле, врло брзо доспела и у цвет грашка, одакле су га пчеле тужилаца преко токсичног нектара и полена који су покупиле са цветова грашка однеле у кошнице, где је дошло до угинућа пчелињих друштава, да се у живим организмима Тиаметоксам метаболише у Клотианидин, дакле Тиаметоксам је биолошки прекурсор Клотианидина тј. метаболит Тиаметоксама је Клотианидин, нема научних података о томе којом брзином се тај метаболизам догађа, али су обе ове материје веома токсичне за пчеле, а много мање за сисаре.

Утврђени су резултати више анализа збирног узорка угинулих пчела, и узорка биљака грашка, садржина налаза и мишљења вештака Пољопривредног факултета у Новом Саду, примедби на њихов налаз и мишљење са објашњењима стручних помагача туженог, који се нису могли усагласити са вештацима тог факултета, садржина новог одређеног и обављеног вештачења од стране Фармацеутског факултета у Београду, Катедра за токсикологију (у даљем тексту: Фармацеутски факултет), и мишљења вештака тог факултета Проф. др Биљане Антонијевић, све на околност да ли постоји узрочна веза између наведеног прскања усева туженог инсектицидима и угинућа пчела тужилаца.

Пошто је детаљно описао напред наведено, детаљном оценом исказа низа странака и сведока, писаних доказа, анализа, и поменутих вештачења, утврдио чињенице изложене у пресуди, из којих се није могло егзактно утврдити тачно када и којој количини и концентрацији активне материје Актара 25 ВГ, Тиаметоксама, су пчеле иницијално биле изложене приликом паше на цветовима грашка туженог, с позивом између осталог на одредбе члана 173, 174, 185, 186. и 189. став 1.-3. ЗОО и одредбе члана 44, 45, 49. и 72. поменутог Закона о средствима за заштиту биља ("Службени гласник РС" бр. 41/2009), првостепени суд је на основу свега изложеног закључио да се одговорност туженог за штету заснива на правилима објективне одговорности за штету од опасне делатности, јер је употреба средстава за заштиту биља опасна делатност у смислу члана 173. и 174. ЗОО, од које потиче повећана опасност од настанка штете, будући да су средства која је употребљавао тужени изузетно токсична за пчеле, и надаље да у ситуацији када из изведених доказа не произлази који је субјект употребио активну материју која у свом саставу има Хлорпирифос такође пронађен у угинулим пчелама, који тужени није користио, и када су обе индиковане активне материје хемијским анализама (узорка пчела) установљене у концентрацијама које су мање од средњих леталних доза за пчеле, произлази да тужени, на коме је терет доказивања релевантних чињеница, није у смислу члана 177 ЗОО пружио релевантне доказе које би

упутиле на закључак да је употреба СЗБ чија је активна материја Хлорпирифос управо узрок за помор пчела, а не активна материја у оквиру СЗБ коју је он употребио и на тај начин себе ослободио одговорности за штету, као и да је у склопу свих утврђених чињеница уз изостанак релевантних доказа које би туженог ослободиле од одговорности у смислу члана 177. ЗОО, утврдио да између поступања туженог и настале штете постоји узрочна веза, односно да је тужени одговоран за настанак штете, као и да би се на основу закључка да је Тиаметоксам одговоран за помор пчела, питање евентуалног утицаја Хлорпирифоса на помор пчела могло разматрати само кроз солидарну одговорност туженог и трећег лица.

Правилност наведеног и осталог закључивања и становишта првостепеног суда жалба побија наводима између осталог да чињенично стање и узрочна веза између третирања усева грашка туженог инсектицидима и тровања пчела тужилаца нису утврђени на поуздан, доказима потврђен, стручан и аргументован начин, због чињенице да је узорковање угинулих пчела било 21.-23.5.2018., и да је утврђено да је у узорку пчела који је узет тих дана концентрација Тиаметоксама била 145 пута мања од леталне (за пчеле), како је утврђено вештачењем, да је узорку пчела била присутна много већа концентрација Хлорпирифоса који тужени није користио, а није поуздано утврђено када и којој количини токсичних материја су пчеле иницијално биле изложене, као и истицањем да су кошнице тужилаца по неколико км удаљене од усева грашка туженог, и слично.

Описани жалбени наводи, као ни остали у којима се инсистира на неопходности прецизног утврђивања и одмеравања степена утицаја тоскичних материја Тиаметоксам и Хлорпирифос на конкретно тровање пчела, нису прихватљиви, имајући у виду да за ову штету тужени одговара и може се ослободити одговорности само по правилима објективне одговорности, како је напред изложено, по којима би дакле, учешће трећег лица у тровању пчела могло водити само потпуној солидарној одговорности туженог и исто тако трећег лица према тужиоцима, и према томе, степен њиховог учешћа у проузроковању и кривице за настанак штете није од значаја за закључак о потпуној одговорности туженог према тужиоцима, па следом тога ни жалбени наводи којима се инсистира на ставу да тужени не може бити једини одговоран за спорну штету тужилаца нису од значаја, као ни покушаји првостепеног суда да прецизно утврди степен иницијалне изложености пчела токсичним активним материјама које су пронађене анализирањем нешто касније узетог узорка пчела, (угинуће примећивано од 17.5. до 21.5.2018. године, а узорковање угинулих пчела било 21.-23.5.2018.), који су остали безуспешни због недостатка поузданих научних података о брзини разградње Тиаметоксама у биљци грашка и у организму пчела, што је према томе непотребно детаљно описивано у побијаној пресуди, у ситуацији када, насупрот жалбеним наводима, у њој има довољно других чињеница утврђених на основу резултата доказног поступка, које ни жалба не побија, из којих проистиче несумњив закључак о учешћу опасне делатности туженог у проузроковању тровања пчела тужилаца, из кога даље проистиче његова потпуна објективна одговорност према тужиоцима за спорну штету, како је напред већ образложено.

Супротно жалбеним наводима, утврђена чињеница на коју се жалба позива, да је у узорку пчела који је узет 21.-23.5.2018. године пронађена концентрација Тиаметоксама била 145 пута мања од леталне за пчеле, не указује на одсуство узрочности прскања грашка туженог том активном материјом и тровања и угинућа пчела тужилаца, пошто због недостатка научних испитивања овај податак не говори ништа конкретно и довољно поуздано о количини Тиаметоксама којој су пчеле биле изложене неколико дана раније када су пчелари примећивали њихово ближе описано понашање карактеристично за изложеност отровима и угинуће (од 17.5. до 21.5.2018.), а о томе да су пчеле биле изложене леталној и сублеталној дози овог отрова која такође доводи до угинућа пчелињих друштава како је ближе описано у пресуди, говоре друге утврђене чињенице, које жалба не побија, у логично повезаном склопу.

То су између осталог утврђене чињенице пре свега да тужени није испунио законску обавезу обавештавања локалне самоуправе или пчеларског удружења о намераваном времену прскања усева грашка СЗБ Актара 25 ВГ), да је по решењу надлежног министарства о регистрацији овог инсектицида његово коришћење у усеву грашка дозвољено само после цветања, и то у количини од 160-180 гр/ха, дакле не пре и поготово не у току цветања, и не у количини од 200 гр/ха како га је употребио тужени, да наведено време примећивања тровања пчела од стране тужилаца кореспондира са временом цветања грашка почев од 13.5.2018. године када је почело цветања прве сетве, и надаље у размацима по три дана у складу са временским размаком између појединих сетви, када је грашак био једина медоносна биљка у цвету до које су пчеле тужилаца могле да дођу, затим чињенице да се Тиаметоксам у биљкама и неким инсектима (па тако и у пчелама) веома брзо (али без прецизнијег одређивања те брзине) конвертује у своје активне метаболите Н-дезметил-тиаметоксам и Клотанидин, од којих Н-дезметил-тиаметоксам има већу биолошку активност од Тиаметоксама, а знатно израженију Клотанидин, да се Клотанидин може наћи у пчелама као продукт метаболизма Тиаметоксама у количинама које су до 60% мање од укупне количине Тиаметоксама, што значи да и пронађени Клотанидин потиче од разграђеног Тиаметоксама, да су и Тиаметоксам и Клотанидин изузетно токсични за пчеле, и да максимално дозвољена количина Тиаметоксама за грашак износи 0,02 мг/кг, а према извештају СП Лабораторија АД Бечеј од 06.06.2018. године, у узорку биљке грашка узетом 24 дана након третирања (које је било 13.05.2018.) је било 0,051 мг/кг, што је 2,5 пута веће од максимално дозвољене концентрације у грашку, што све логично повезано јасно води несумњивом закључку да је количина Тиаметоксама којој су пчеле тужилаца биле иницијално изложене почев од 13.5.2018. до последњег примећеног угинућа 21.5.2018. године, била најмање једнака збиру пронађене количине Тиаметоксама и пронађене количине Клотанидина увећане за око 50-60 %, и све то заједно увећано најмање за више од 2,5 пута, и да све то, уз утврђене чињенице о утицају сублеталних доза Тиаметоксама на угинуће пчелињих друштава, јасно указује да је Тиаметоксам садржан у СЗБ Актара 25 ВГ који је тужени незаконито употребио у време цветања грашка и у већој количини од дозвољене, учествовао у проузроковању тровања и угинућа пчела тужилаца, и да утврђење да је количина Тиаметоксама пронађена у описаном збирном узорку пчела 125 пута (а не 145 пута како жалба наводи) мања од леталне дозе свакако није довољна чињеница која би говорила у прилог супротном закључку и тиме делимичном ослобођењу туженог од потпуне објективне одговорности према оштећеним тужиоцима за утврђене последице те његове опасне делатности, без обзира што је према утврђеним чињеницама у проузроковању тровања пчела свакако учествовао и пронађени Хлорпирифос који тужени није користио, у дози 26,8 пута мањој од контактне средње леталне дозе за пчеле и 113,6 пута мањој од оралне средње леталне дозе за пчеле.

Жалбено указивање да су кошнице тужилаца по неколико км удаљене од спорног усева грашка туженог је паушално и не доводи основано у сумњу чињенично утврђење о томе како су у време када су приметили карактеристично понашање и угинуће пчела и доласка инспекција којима су то пријавили тужиоци установили да су њихове пчеле летеле на испашу на усев грашка тужилаца, које је засновано на правилно и довољно образложеној оцени изведених доказа, којима тужени није супроставио никакве адекватне и веродостојне доказе из којих би могле бити утврђене другачије чињенице.

Неосновано је и жалбено оспоравање висине усвојеног дела тужбеног захтева, с обзиром да су износи стварне штете и изгубљене добити тужилаца настале тровањем и угинућем пчелињих друштава утврђене правилним и правилно образложеним прихватањем налаза и мишљења вештака одговарајуће струке, које наводима које је истицао тужени није и није могао основано оспорити, а није ангажовао стручно лице које би ставило примедбе на његов налаз и мишљење, и није предложио ново

вештачење, а његови жалбени наводи да тужиоци пре тога нису доказали да би извесно претпрели утврђене видове и обим штете нису прихватљиви, с обзиром да су вештак и суд при утврђивању чињеница о томе имали у виду остале доказе чија оцена је изложена у пресуди, следом које је суд делимично и кориговао обрачун вештака у складу са чињеницама које је утврдио на основу других доказа, услед чега је и одбио део тужбених захтева, а жалбени навод да није утврђено какву и колику корист су тужиоци остварили од узгајања пчела у претходној 2017. години је прихватљив, али није од значаја, јер општепознато свака година има другачије природне карактеристике које на различите начине утичу на активности пчела и с тим у вези другачије утичу и резултате пчеларске производње.

Следом правилне одлуке о главној ствари, правилна је и одлука о трошковима парничног поступка у смислу члана 153. став 1. и 154. ЗПП, која се жалбом конкретно не побија.

На основу свега изнетог, а како се ни осталим жалбеним наводима које је овај суд такође ценио, не доводи у основано у сумњу правилност и законитост првостепене одлуке, применом члана 390. ЗПП, жалба туженог је као неоснована одбијена и првостепена пресуда потврђена, а следом одбијања жалбе је одбијен и захтев туженог за накнаду трошкова другостепеног поступка, у смислу члана 165. став 1. у вези члана 153. и 154. ЗПП.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА-СУДИЈА

Весна Сладојевић с.р.

з.т.о.